

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia czwartek, 14 grudnia 2017 r.

Poz. 4516

ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE WOJEWODY POMORSKIEGO

z dnia 13 grudnia 2017 r.

w sprawie nadania nazwy ulicy w mieście Gdańsku

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389), po uzyskaniu opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zarządza się co następuje:

§ 1. Ulicy Mariana Buczka położonej w mieście Gdańsku nadaje się nazwę Jana Styp-Rekowskiego.

§ 2. Zarządzenie zastępcze wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Uzasadnienie

Obowiązująca od dnia 2 września 2016 r. ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. z 2016 r. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389), dalej jako: ustawa, wprowadziła w art. 1 ust. 1 regulację, zgodnie z którą nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, nadawane przez jednostki samorządu terytorialnego nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować.

Ustawa w art. 6 ust. 1 nałożyła na właściwe organy jednostek samorządu terytorialnego obowiązek zmiany, w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie, obowiązujących w dniu wejścia w życie ustawy nazw budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniających osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujących taki ustrój w inny sposób. W przypadku niewykonania tego obowiązku przez organy jednostek samorządu terytorialnego, zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy.

W piśmie z dnia 19 września 2017 r. (znak: BPR-0701-20(39)/15) Prezes Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wskazał, że w ocenie Instytutu nazwa ulicy Mariana Buczka w mieście Gdańsku podlega zmianie jako wypełniająca normę art. 1 ustawy.

Mając na uwadze powyższe Wojewoda Pomorski, pismem z dnia 6 października 2017 r., wystąpił do Prezydenta Miasta Gdańska o przesłanie dokumentacji związanej z nadaniem nazwy między innymi w/w ulicy. W odpowiedzi, pismem z dnia 17 października 2017 r. Prezydent Miasta Gdańska przekazał posiadaną dokumentację archiwalną w przedmiotowej sprawie. Po otrzymaniu i przeanalizowaniu otrzymanych informacji, mając na uwadze treść art. 6 ust. 3 ustawy, Wojewoda Pomorski (pismem z dnia 31 października 2017 r.) wystąpił do Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku o opinię potwierdzającą niezgodność nazwy ulicy Mariana Buczka z art. 1 ustawy. Opinią z dnia 12 grudnia 2017 r.

(znak: BUW-940 (29)/17), Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdził tę niezgodność. W opinii tej wskazano, że:

„Marian Buczek (1896-1939) był działaczem stalinowskiej konspiracji na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w latach 20. i 30. XX wieku. Urodził się 26 września 1896 r. we wsi Nurzyna w pow. łukowskim. W czasie I wojny światowej służył w Legionach Polskich. Był członkiem PPS-Frakcji Rewolucyjnej i Polskiej Organizacji Wojskowej oraz Pogotowia Bojowego PPS. Uczestniczył w akcjach zbrojnych przeciw austriackiej policji i żandarmerii. W 1918 r. współtworzył Milicję Ludową w Lublinie. Nie zgadzał się z zarządzeniem władz RP o rozbrojeniu tych formacji. Związał się z rozłamową PPS-Opozycją skupiającą zwolenników m.in. współpracy z komunistami. Został uwięziony pod zarzutem współpracy z organizacjami wywrotowymi i współdziałania w prochowni lubelskiej. Po zwolnieniu za kaucją w 1921 r. związał się z grupami, które wstąpiły do Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (stanowiącej również formalnie sekcję polską kierowanej przez bolszewików Międzynarodówki Komunistycznej z siedzibą w Moskwie) i został sekretarzem Komitetu Okręgowego KPRP w Lublinie. W 1921 r. został aresztowany i na podstawie wyroków sądowych przebywał w więzieniach aż do roku 1929. Zwolniony ze względu na zły stan zdrowia – został przerzucony przez komórki komunistyczne do ZSRS. Przez władze sowieckie został skierowany do Międzynarodowej szkoły Leninowskiej, potem był kierownikiem Międzynarodowego Komitetu Włóknarzy w stworzonej przez bolszewików tzw. Czerwonej Międzynarodowce Związków Zawodowych. Ukończył kursy dywersyjne – w ich trakcie sprawował funkcję sekretarza komórki sekretarza komunistycznej organizacji partyjnej. Zamieszczał artykuły w propagandowych bolszewickich organach prasowych.

W końcu 1931 r. został konspiracyjnie przerzucony w celach dywersyjnych na teren Rzeczypospolitej Polskiej. Pod pseudonimem „Palma” stanął na czele Wydziału Wojskowego Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Polski. Wydział Wojskowy był m.in. odpowiedzialny za działania dywersyjne przeciw Wojsku Polskiemu. Był uczestnikiem zorganizowanego w ZSRS VI Zjazdu KPP w 1932 r., który opowiedział się za wcieleniem Polski do ZSRS jako polskiej republiki sowieckiej. Na Zjeździe uchwalono m.in. tezy, mówiące, że *„imperializm polski ustanowił swe panowanie na Górnym Śląsku na mocy imperialistycznego traktatu wersalskiego, przez zdławienie walki rewolucyjnej proletariatu górnośląskiego, przez oszustwo plebiscytowe, przez rozpętanie nacjonalistycznej antyniemieckiej nagonki”*. Dalej stwierdzono, że *„KPP mobilizuje masy pracujące na Górnym Śląsku jak również na Pomorzu do walki z uciskiem narodowym ludności niemieckiej pod hasłem praw do samookreślenia aż do oderwania od Polski”* a w stosunku do Gdańska *„uznaje prawo ludności gdańskiej, siłą oderwanej od Niemiec, do ponownego złączenia z Niemcami”*. Buczek opowiadał się za koniecznością radykalnego zwiększenia zasięgu bolszewickiej agitacji w Polsce.

Po zjeździe pełnił funkcje przywódcy komitetów okręgowych stalinowskiej konspiracji w różnych regionach (kolejno jako: sekretarz KO KPP Górnego Śląska, sekretarz KO KPP Zagłębia Dąbrowskiego, sekretarz KO KPP Warszawy). W 1933 r. został aresztowany przez Policję Państwową. Skazany prawomocnie za działalność przeciw Rzeczypospolitej Polskiej na 10 lat więzienia.

Na początku września 1939 r. znalazł się na wolności po opuszczeniu więzienia w Rawiczu przez strażę więzienną w obliczu zbliżania się wojsk niemieckich. W nocy z 9 na 10 września 1939 r. zginął podczas próby przedarcia się z okrażeń pod Ożarowem Mazowieckim, gdzie wojska niemieckie otoczyły jednostki WP i grupy cywilów. Wbrew propagandowym tezom z okresu PRL nie brał udziału ani nie poległ w obronie Warszawy.

Według art. 1 ust. 1 ustawy *nazwy [...] urzędzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, nadawane przez jednostki samorządu terytorialnego nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować*. Nadto zgodnie z wykładnią językową „symbolizować” oznacza *przedstawiać coś pod postacią symbolu; być symbolem czegoś*. Z kolei „propagować” to *szerzyć, upowszechniać idee, hasła, myśli* (zob. *Słownik Języka Polskiego*, oprac. E. Sobol, Warszawa 2005, s. 761, 979),

Mając na uwadze stanowisko wyrażone w opinii Instytutu Pamięci Narodowej, które Wojewoda Pomorski w pełni podziela, należy stwierdzić, że nazwa ulicy Mariana Buczka jest nazwą wypełniającą dyspozycję przepisu art. 1 ust. 1 i 2 oraz art. 6 ust. 1 ustawy.

W związku z faktem, że Rada Miasta Gdańska, w terminie wskazanym w art. 6 ust. 1 ustawy, nie zmieniła nazwy ulicy Mariana Buczka, koniecznym stało się wydanie niniejszego zarządzenia

zastępczego. Wojewoda Pomorski nadał ulicy nazwę Jana Styp-Rekowskiego. Nazwa ta jest zgodna z art. 1 ustawy.

Jan Styp-Rekowski (1874–1942) urodził się w Płotowie. Był potomkiem polskiej rodziny szlacheckiej, której rodowód na ziemi bytowskiej sięgał co najmniej dwustu lat, synem Jana Pawła i Wiktorii z domu Żmuda-Trzebiatowskiej. W 1900 r. poślubił Weronikę Bruską z Rolbika w pow. chojnickim.

Już w pierwszych latach XX wieku poświęcił się działalności, której celem było rozbudzenie i utrzymywanie polskiej świadomości narodowej wśród Kaszubów zamieszkałych na ziemi bytowskiej, a poddawanej od lat intensywnym procesom germanizacyjnym. Swoją działalność kontynuował jako sołtys wsi Płotowo, ławnik w sądzie grodzkim, członek Zarządu Kościelnego w Niezabyszewie i Zarządu Spółdzielni Rolniczo-Handlowej «Reifeisen» w Piasznie. Był także współzałożycielem Banku Ludowego w Ugoszczy z siedzibą w Bytowie (1902).

Po zakończeniu pierwszej wojny światowej Jan Styp-Rekowski był jednym z czołowych rzeczników ruchu kaszubskiego na rzecz przyłączenia ziemi bytowskiej do Polski.

Organizował wiece, umacniał wiarę w konieczność trwania na odwiecznie polskich ziemiach. W 1923 r. był głównym inicjatorem i organizatorem Okręgu Kaszubskiego Związku Polaków w Niemczech (ZPwN). Z chwilą powołania tego związku został prezesem tego Okręgu. Pełnił tę funkcję aż do 1939 roku, do chwili aresztowania. Jako prezes uczestniczył we wszystkich naradach związku V Dzielnicy ZPwN. Był reprezentantem bytowskich Kaszubów na zjazdach Polaków z zagranicy w Warszawie, w Kongresie Polaków w Berlinie, a także na pogrzebie prezesa ZPwN ks. dr. Bolesława Domańskiego. Wskazać należy, że jego syn Józef kontynuował zaangażowanie w działalność tej organizacji także po drugiej wojnie światowej.

W siedlisku Jana Styp-Rekowskiego, w nieistniejącym już pięknym modrzewiowym dworze, w Płotowie odbywały się spotkania i konsultacje z przywódcami Polaków w Niemczech. Jan Styp-Rekowski utrzymywał ściśle kontakty z polskimi konsulami w Szczecinie i w Pile.

Z chwilą powołania w Bytowie w 1925 r. Związku Polsko-Katolickich Towarzystw Szkolnych Jan Styp-Rekowski włączył się aktywnie do prac związanych z wprowadzeniem do szkół bytowskich nauki języka polskiego. Pierwszą polską szkołę mniejszościową utworzono w Płotowie. W 1929 r. następne w Osławie Dąbrowej, Rabacinie i w Ugoszczy.

Wkrótce po wybuchu drugiej wojny światowej, gestapo aresztowało go w dniu 9 września 1939 i przetrzymywało najpierw w Bytowie, a potem w Słupsku, skąd skierowano go do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen. W obozie spotkał się z osadzonymi tam nieco wcześniej synami: ks. Józefem, Alfonsem i Edmundem. Przeniesiony następnie do Dachau, spotkał się z przebywającym już tam zięciem Ryszardem Knosałą oraz ponownie z synem Józefem, którego również tam przeniesiono. W wyniku długotrwałych starań żony i syna Marcela, przymusowo służącego w wojsku, u władz lokalnych i centralnych, Jan Styp-Rekowski został zwolniony z obozu 11 listopada 1940 r. Pobyt w obozach koncentracyjnych, wycieńczenie oraz tragiczne wydarzenia w rodzinie (śmierć męczeńska dzieci), doprowadziły go do śmierci w dniu 12 czerwca 1942 r. Został pochowany w Płotowie, gdzie jego grób zdobi znak Rodła.

Jan Styp-Rekowski miał dwanaścioro dzieci, które, z wyjątkiem jednego zmarłego przed obowiązkiem szkolnym, wykształcił w szkołach polskich, co wiązało się z trudnościami w przekraczaniu granicy niemiecko-polskiej. Dzieci Jana Styp-Rekowskiego, z uwagi na jego postawę patriotyczną oraz działalność polonijną były poddane różnym represjom, co doprowadziło większość z nich do tragicznej i męczeńskiej śmierci. Oddanie wierze katolickiej Jana Styp-Rekowskiego znalazło swój wyraz w powołaniu najstarszej córki Heleny do zakonu sióstr boromeuszek oraz przyjęciu przez najstarszego syna Józefa święceń kapłańskich. Oprócz nich, Jan Styp-Rekowski miał syna Alfonsa (zmarłego 1942 r. w obozie koncentracyjnym w Oranienburgu), Edmunda (zmarłego w 1941 r. w obozie koncentracyjnym Mauthausen-Gusen), córkę Władysławę (wiezioną w czasie wojny, żonę Ryszarda Knosały, który zginął w obozie koncentracyjnym w Dachau), Różę (więźniarkę obozu koncentracyjnego w Ravensbrück), Kazimierę, Anielę, Wacława, Marcela oraz Jana (więźnia obozu koncentracyjnego w Tapiaw, który następnie z uwagi na działalność antyniemiecką został przymusowo wcielony do wojska niemieckiego i zginął na froncie wschodnim).

Jan Styp-Rekowski z rodziną otaczał wielkim pietyzmem i czcią wszystko to co polskie. Rodzina poddawana była częstym rewizjom i konfiskatom. Mimo tych rewizji w rodzinie Jana Styp-Rekowskiego przechowano, jedyny na Kaszubach sztandar koła Związku Polaków w Niemczech ze znakiem Rodła.

Jan Styp-Rekowski jako działacz społeczny posiadał wielki autorytet wśród miejscowej ludności kaszubskiej jak i u władz niemieckich, którym imponowała wspaniała postawa moralna, odważna wzniosłość i bezkompromisowość w działaniu, jego duma narodowa jako Polaka.

Jan Styp-Rekowski jest jedną z najwybitniejszych postaci polskiego ruchu mniejszościowego w powiecie bytowskim. Jego prawy charakter, nieustępliwość, aktywność, szlachetne ideały którym zawsze był wierny, zaskarbiły mu uznanie i głęboką wdzięczność ludu kaszubskiego.

Władze komunistyczne doprowadziły do rozbioru rodzinnego gospodarstwa Jana Styp-Rekowskiego, a w szczególności doprowadziły do utraty cennego zabytku jakim był modrzewiowy dwór.

Jan Styp-Rekowski zawsze wierzył w powrót ziemi kaszubskiej do macierzy, nawet w obozie śmierci w Oranienburgu znajdował słowa nadziei i pociechy dla współwięźniów. Był wielkim optymistą i entuzjastą sprawy polskiej.

Na podstawie art. 5 ust. 1 i 2 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, a zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Od niniejszego zarządzenia zastępczego przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku w terminie 30 dni od daty jego doręczenia, za pośrednictwem Wojewody Pomorskiego.

WOJEWODA POMORSKI

Dariusz Drelich